

FUNDACJA  
C I V I S



# Samorząd uczniowski

Sposób na wzmocnienie aktywności obywatelskiej  
i społecznej młodych ludzi na poziomie lokalnym

# spis treści

Wstęp	3
Samorządność uczniowska jako nauka tworzenia reguł i prawa	5
Rozwiązywanie problemów szkolnych z udziałem uczniów i uczennic	11
Oddolne inicjatywy uczniowskie	15
Dialog władz szkoły z uczniami i uczennicami	19
Dobre praktyki działań samorządów uczniowskich	27
Wywiad z ekspertem	36
O projekcie	39

# wstęp

W serii prezentujemy sprawdzone sposoby na uruchamianie i zwiększanie aktywności obywatelskiej i społecznej młodych ludzi na poziomie lokalnym przy współpracy instytucji samorządowych i organizacji społecznych.

Wierzymy, że przyszłość naszych społeczności lokalnych będzie lepsza, jeśli już dziś uda nam się włączyć młodych ludzi do współdecydowania o lokalnych sprawach publicznych. Tak by mieli oni poczucie, że są współtwórcami i współwłaścicielami tego, co dzieje się w ich społeczności.

Ważnym obszarem włączania głosu, pomysłów i zaangażowania młodych ludzi jest zaproszenie ich do współtworzenia szkolnej rzeczywistości. Dzięki temu młodzi ludzie będą mieli realny wpływ na codzienne funkcjonowanie szkół – najważniejszej dla nich przestrzeni lokalnej.

Każdy z dziecięcych i nastoletnich członków naszych społeczności lokalnych spędza lata, tysiące dni w szkołach prowadzonych przez samorząd. To, czego w szkole doświadczają młodzi, buduje w nich pozytywny lub negatywny obraz lokalnej wspólnoty. Jeśli szkoła działa zgodnie z potrzebami, oczekiwaniami i aspiracjami dzieci i młodych ludzi, jeśli bierze pod uwagę ich możliwości i ograniczenia, jeśli pomaga im rozwijać swoje pasje i mocne strony, to można powiedzieć, że dzieci i młodzi ludzie są dobrze traktowani przez tę najważniejszą dla nich instytucję.

I odwrotnie, gdy szkoła lekceważy głos, potrzeby i inicjatywy dzieci i młodych ludzi, gdy ich źle traktuje, wtedy to doświadczenie może rzutować na sposób postrzegania całej wsi, miasta czy gminy. Tymczasem, gdy angażujemy młodych ludzi do współtworzenia codzienności szkolnej, dajemy też jasny sygnał, że w naszej społeczności cenimy głos młodych, słuchamy ich i jesteśmy gotowi do wprowadzania w życie niektórych ich pomysłów. Ważne, by młodzi ludzie mieli właśnie takie doświadczenia bycia ważną częścią społeczności szkolnej, co ułatwi im później angażowanie się w sprawy pozaszkolne.

Zachęcamy do postawienia na samorządność uczniowską, gdyż dobrze działający samorząd uczy i przygotowuje dzieci oraz młodych ludzi do późniejszych aktywnych, świadomych i odpowiedzialnych działań w życiu lokalnym.

W tej publikacji odwołujemy się do doświadczenia Fundacji Civis Polonus oraz innych organizacji pozarządowych, które wspierają samorządy lokalne we wzmacnianiu samorządności uczniowskiej. Rolą organizacji jest szczególnie proponowanie nowatorskiego podejścia do rozumienia SU i jego działania. Pracownicy i współpracownicy organizacji szkolą uczniów i animują działania uczniowskie oraz pomagają dorosłym w uwalnianiu energii społecznej dzieci i młodzieży.


Przedstawiciele organizacji społecznych ułatwiają ożywianie samorządu uczniowskiego, gdyż biorą na siebie wprowadzanie innowacji do szkoły. Tym samym odciążają nauczycieli i zachęcają dyrektorów do ambitniejszego potraktowania aktywności społecznej i obywatelskiej.

W Fundacji Civis Polonus od 2006 roku wspieramy samorządność uczniowską przez różnorodne działania, które sprawiają, że uczniowie zyskują realny wpływ na sprawy szkoły: podejmują oddolne inicjatywy, uczestniczą w procesie podejmowania decyzji dotyczących szkoły, diagnozują szkolne problemy oraz przyczyniają się do ich rozwiązania. Nasza praca na rzecz SU obejmuje:

- Szkolenia nauczycieli – przeszkoliliśmy ponad 2000 nauczycieli z całej Polski.
- Wspieranie samorządów uczniowskich na terenie szkół.
- Działania rzecznicze związane z promowaniem roli SU jako narzędzia wpływu uczniów na sprawy szkoły i współdecydowania o niej – upowszechnialiśmy tę wiedzę wśród pracowników kuratoriów, ośrodków doskonalenia nauczycieli, pracowników MEN.
- Scenariusze lekcji i projekty edukacyjne, które wiodą nauczycieli krok po kroku, pozwalając im prowadzić angażujące zajęcia. Promujemy w nich aktywne metody rozwijające u uczniów samodzielność i odpowiedzialność.

W latach 2018-2020 prowadziliśmy projekt Samorządy mają moc – pierwszy systemowy program edukacyjny o samorządzie uczniowskim w Warszawie, finansowany ze środków samorządu. Projekt oferował wiele spotkań i form doszkalających m.in. o przygotowaniu regulaminu SU, organizacji wyborów reprezentacji SU, szkolnego budżetu partycypacyjnego i działania rzeczników praw ucznia. Objął ponad sto szkół, dwa tysiące uczniów i uczennic, nauczycieli i nauczycielek oraz rodziców. Władze Warszawy zdecydowały się na realizację tego projektu, widząc w samorządności uczniowskiej szansę na przygotowanie młodych warszawiaków i warszawianek do przyszłej aktywności społecznej na rzecz miasta. Stało za tym przekonanie, że rozwój Warszawy zależy w dużym stopniu od aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców.





**Samorządność  
uczniowska jako  
nauka tworzenia  
reguł i prawa**

Samorządność uczniowska daje możliwość nauczania dzieci i młodych ludzi, czym są reguły, skąd się biorą i jak należy ich przestrzegać. Samorząd uczniowski uchwała własne zasady działania i wyboru przedstawicieli. Jest to świetna okazja, aby dzieci i młodzi ludzie uczyli się, że w społeczeństwie demokratycznym obywatele mają wpływ na reguły, którym sami potem podlegają. To pokazuje uczniom, że w państwie demokratycznym reguły nie są arbitralne, ale mają odzwierciedlać sytuację i potrzeby ludzi, dla których powstały. Reprezentacja samorządu uczniowskiego, działając na rzecz przestrzegania praw uczniów, uczy wszystkich, że prawa w demokracji należy przestrzegać, a obywatele powinni upominać się o sprawiedliwość, jeśli zostanie ona naruszona.

Tworzenie regulaminu SU zgodnie z ustawą Prawo oświatowe oraz statutem szkolnym pokazuje uczniom, że prawo nie jest tylko niepotrzebnym w codziennych działaniach abstrakcyjnym tworem. Aktywny i świadomy udział w tworzeniu reguł szkoły pozwala w przyszłości na konstruktywny i pełen zrozumienia udział w procesie tworzenia prawa lokalnego.

Regulamin samorządu uczniowskiego to bardzo ważny dokument, który określa zasady działania organów SU. Uczniowie i uczennice mogą wyobrazić sobie właściwie dowolny sposób zorganizowania swojej reprezentacji czy szerzej – sposobu działania samorządu uczniowskiego w ich szkole. Zapisy prawne nie dają bowiem żadnych wskazówek, w jaki sposób samorząd uczniowski powinien być zorganizowany i jak ma działać. Każda społeczność szkolna może tę organizację zaprojektować zgodnie z własnymi pomysłami i potrzebami.

Co ważne, regulamin powinien być przyjęty w przez ogół uczniów w powszechnym głosowaniu. Widać zatem wyraźnie, że także uczniowie i uczennice klas 1–3 (również ci, którzy jeszcze nie potrafią ani pisać, ani czytać) mają prawo do współdecydowania o kształcie samorządności uczniowskiej w szkole.

Ustawa mówi, że zasady wybierania i działania organów samorządu (zarządu, rady albo innych wymyślonych przez uczniów i uczennice) określa ogół uczniów. Znaczy to, że co roku należy przeprowadzić procedurę uchwalania regulaminu, gdyż co roku zmienia się skład (czyli ogół) uczniów (dochodzą nowe roczniki, starsze opuszczają szkołę). Zasady te uchwała się w drodze głosowania, a nie za pomocą jakiegokolwiek innej procedury. Głosowanie to jest również dokładnie określone poprzez przymiotniki jako:

- równe (jeden uczeń dysponuje jednym głosem),
- tajne (nie przez podnoszenie rąk w klasie),
- powszechne (każdy uczeń, niezależnie od wieku, ma prawo wziąć w nim udział).

Warto patrzeć na proces uchwalania regulaminu działania SU nie jak na męczącą procedurę formalną, ale przeciwnie – jak na ważny proces, dzięki któremu uczniowie i uczennice poczują się współgospodarzami szkoły. Przecież, zgodnie z ustawą, regulamin powinien być tworzony przez dzieci i młodzieży, a nie stanowić efekt namysłu czy pracy dorosłych. Regulamin określa przecież sferę samorządności uczniów – ich samodzielnego głosu w sprawach szkolnych – i to oni powinni zdecydować, jak swoją samorządność zorganizować.

Poniżej opisujemy, w jaki sposób włączyć uczniów i uczennice w proces uchwalania regulaminu samorządu uczniowskiego. Regulamin ten powinien zostać przyjęty w każdej szkole zgodnie z opisanymi wyżej wymogami. Ważne, by nauczyciele i dyrekcja stworzyli przyjazną, edukacyjną atmosferę, w której można będzie uchwalić regulamin zgodnie z prawem, a proces uchwalania będzie przejrzysty i zaangażuje uczniów. Proces ten może być prowadzony przez przedstawicieli organizacji pozarządowych.





# krok 1

## NAJPIERW NAUCZYCIELE

Grono pedagogiczne powinno rozumieć wagę i edukacyjną rolę uchwalania regulaminu. Jest to bowiem okazja, by każdy z uczniów doświadczył, jak to jest uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji dotyczącej pewnej wspólnoty, tu – wspólnoty uczniów. To jedna z niewielu sytuacji na terenie szkoły, gdy każdy uczeń ćwiczy się w samorządzeniu. Zauważmy, że uczestniczenie w uchwalaniu regulaminu przyczynia się do rozwijania jednej z kluczowych kompetencji obywatelskich wymienionych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego, *jaką jest umiejętność [...] konstruktywnego uczestnictwa w działaniach społeczności i w procesach podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach, od lokalnego i krajowego, po europejski i międzynarodowy*<sup>1</sup>. Trudno sobie wyobrazić wiele innych sytuacji edukacyjnych, w których właśnie ta umiejętność jest doskonała. Należy sprawić, żeby każdy uczeń mógł uczestniczyć w refleksji na temat zapisów regulaminu – przecież regulamin dotyczy organów samorządu, który stanowią wszyscy uczniowie. Nie ma sensu narzucać go dzieciom, gdyż takie działanie nie uczy samorządności, tylko uległości i bezrefleksyjnego głosowania.

<sup>1</sup> Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=en](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=en) [dostęp 13.05.2022].

# krok 2

## NAMYŚL NAD REGUŁAMI

### I SAMORZĄDNOŚCIĄ WE WSZYSTKICH KLASACH,

### TAKŻE 1-3

Proponujemy, by na początku roku szkolnego każda klasa na godzinie wychowawczej przedyskutowała, w jaki sposób mają działać organy samorządu uczniowskiego w szkole.

W tym celu w czasie lekcji uczniowie muszą zrozumieć, czym jest samorząd (definicja pojęcia) i jakie ma uprawnienia (nadane przez ustawę).

Następnie można zadać pytania:

- W jaki sposób chcecie wyrażać swoje opinie o tym, jak działa szkoła?
- W jaki sposób chcecie zgłaszać swoje pomysły na to, co może dziać się w szkole?
- Czy będą wam potrzebni reprezentanci, pośrednicy?

Warto przygotować w zespole nauczycieli scenariusz takiej lekcji wychowawczej, żeby zapewnić wszystkim uczniom podobną jakość i poziom dyskusji o treściach regulaminu. Jeśli wszyscy będą dyskutować o regulaminie SU, to uczniowie także otrzymają jasny przekaz ze strony szkoły: samorząd uczniowski jest ważny.



## krok 3

### PRACA GRUPY ROBOCZEJ

#### DO OPRACOWANIA PROJEKTU REGULAMINU

Proponujemy, by zaprosić uczniów i uczennice do dalszej pracy nad konkretnymi zapisami regulaminu. Zaproszenie chętnych zapewnia otwartość tego procesu, co jest ważnym edukacyjnym przekazem – prawo w państwie demokratycznym tworzone jest na podstawie przejrzystych procedur, w których mogą uczestniczyć obywatele. Na kilku godzinnych warsztatach prowadzonych przez jednego lub dwóch nauczycieli można wypracować projekt regulaminu. Na tym etapie włączenie uczniów klas 1–3 może być trudne – opracowaniem regulaminu będą się zajmować starsi uczniowie. Warto jednak zaprosić przedstawicieli klas 1–3 na spotkanie grupy roboczej i posłuchać, jakie mają potrzeby.

## krok 4

### PRZEDSTAWIENIE PROJEKTU REGULAMINU

Przed głosowaniem nad przyjęciem regulaminu, uczniowie powinni się z nim zapoznać. Znowu można uczynić temat regulaminu przedmiotem godziny wychowawczej. Warto to zrobić, żeby dzieci uczyły się świadomego podejmowania ważnych decyzji. Zanim oddadzą głos w powszechnym głosowaniu, będą wiedziały, o czym decydują. To niezwykle ważna lekcja dla przyszłych obywateli! Jeśli z niej zrezygnujemy i dzieci będą głosowały automatycznie, nie znając treści regulaminu, również je czegoś uczymy: bycia nieświadomymi obywatelami. Warto dla klas 1–3 przygotować obrazkową wersję projektu regulaminu i omówić ten schemat, tłumacząc uczniom, jak może działać ich samorząd.

## krok 5

### GŁOSOWANIE NAD SPISANYM PROJEKTEM

Uczniowie wypowiadają się za przyjęciem lub odrzuceniem projektu regulaminu w równym, tajnym i powszechnym głosowaniu. Dopiero po przyjęciu tego regulaminu organizowane są wybory do organów samorządowych. Dzieci z klas 1–3 po zapoznaniu się z obrazkową wersją regulaminu rozumieją, co będzie przedmiotem głosowania. Ich udział w głosowaniu może odbywać się na zwykłych kartach wyborczych. Można poinformować uczniów, że decyzja za przyjęciem regulaminu to postawienie krzyżyka na zielonym polu, a przeciw – na czerwonym. Wtedy, mimo że nie umieją czytać i pisać, uczniowie wezmą udział w tym ważnym demokratycznym wydarzeniu.

## Dzięki sumiennie i angażująco uchwalonemu regulaminowi uczniowie i uczennice:

- są podmiotowo traktowani – wszyscy są włączani w refleksję nad zapisami regulaminu,
- zdobywają umiejętność podejmowania decyzji,
- uczą się głosować,
- ćwiczą świadome podejmowanie decyzji, za którym rozwiązaniem się opowiedzą (czy regulamin mi się podoba, rozumiem go i jestem za jego przyjęciem?),
- dowiadują się, w jaki sposób tworzone jest prawo i reguły,
- przekonują się, że samorząd w ich szkole jest faktycznie oparty na regułach stworzonych przez uczniów, co buduje autorytet tej instytucji.



# Rozwiązywanie problemów szkolnych z udziałem uczniów i uczennic



Warto zaangażować samorząd uczniowski w szkolną codzienność, dostrzeganie jej mankamentów oraz w konstruktywne rozwiązywanie problemów. Jeśli ćwiczy się te umiejętności w szkole podstawowej, to jest szansa wychować przyszłych mieszkańców gminy na osoby nieobojętne, troszczące się o dobro wspólne.

Zachęcanie uczniów i uczennic do wrażliwości na wyzwania i do szukania sposobów na ich przezwyciężanie to bardzo ważny sygnał, który wysyłamy do dzieci i młodzieży w naszej gminie, że potrzeby i opinie każdego jej członka są ważne. Takie doświadczenie bycia słuchanym, szanowania potrzeb, otwartości na zajmowanie się trudnymi sprawami może budować w dzieciach i młodych ludziach przeświadczenie, że w naszej gminie troszczymy się o siebie wzajemnie i tak będzie także w przyszłości. Jeśli zaniechamy tego, to możemy zbudować w młodych ludziach przeciwne przekonanie – że w naszej gminie nikt się ze mną nie liczy, a to może prowadzić do chęci szukania lepszych miejsc do życia.



## krok 1 ROZMOWA W KAŻDEJ KLASIE

W każdej klasie (także w klasach 1–3 szkół podstawowych!) wychowawca lub przedstawiciel samorządu uczniowskiego przeprowadzają lekcję, której celem jest poznanie opinii uczniów i sformułowanie przez nich wniosków na temat działania szkoły (czyli uczniowie realizują podstawowe uprawnienia samorządu uczniowskiego zapisane w ustawie Prawo oświatowe).

**Podpowiadamy im następujący sposób pracy z uczniami:**

- Podzielcie uczniów na 4-osobowe grupy (można wymieszać uczniów poprzez odliczenie np. do 5., jeśli jest około 20. osób). Zaprosicie uczniów, by wygodnie usiedli w nowo sformowanych grupach przy wybranych stolikach.
- Dajcie każdej grupie kartkę A4 i poproście uczniów, by wymienili i zapisali odpowiedzi na pytanie: „Co się Wam podoba w naszej szkole?” (warto pytanie zapisać na tablicy). Dajcie uczniom 10 minut na wypisanie jak największej liczby odpowiedzi. Następnie poproście przedstawicieli grup, żeby odczytali, co im się podoba w szkole.
- Dajcie każdej grupie kolejną kartkę A4 i poproście uczniów, by wymienili i zapisali odpowiedzi na pytanie „Co chcielibyście ulepszyć w naszej szkole?” (warto pytanie zapisać na tablicy). Dajcie uczniom 10 minut na wypisanie jak największej liczby odpowiedzi. Następnie poproście przedstawicieli grup, żeby odczytali, co chcieliby ulepszyć w szkole.

## krok 2 PODSUMOWANIE

### WNISKÓW PRZEZ REPREZENTACJĘ SU

Po tych klasowych dyskusjach reprezentacja SU spisuje wnioski: zbiera wszystkie odpowiedzi na pytanie, co się uczniom i uczennicom podoba w szkole oraz co chcieliby ulepszyć. Tak powstaje agenda spraw do załatwienia przez SU wspólna dla całej szkoły.

# krok 3

## ROZMOWA Z DYREKTOREM I USTALENIE PLANU DZIAŁANIA

Następnie przedstawiciele SU spotykają się z dyrektorem, rozmawiają o wynikach diagnozy i zastanawiają się, które z problemów można rozwiązać, w jaki sposób i w jakim czasie. Istotne jest także zaplanowanie, jaki będzie podział zadań między pracowników szkoły, rodziców i uczniów, ponieważ wiele spraw można załatwić właśnie dzięki dobrej współpracy. Po ustaleniu listy spraw, którymi będzie zajmował się samorząd uczniowski, warto to w jasny sposób zakomunikować społeczności szkolnej, na przykład w formie tablicy informacyjnej, jak ta, która była przez nas używana w Warszawie.

FUNDACJA CIVIS POLONIA  
SAMORZĄDY MAJĄ MOC

### PLAN DZIAŁANIA 20 /20

#### SAMORZĄD UCZNIOWSKI

NAJWAŻNIEJSZE POTRZEBY UCZNIÓW		SKŁAD REPREZENTACJI SAMORZĄDU	
		_____	
		_____	
		_____	
		_____	
CZYM SIĘ ZAJMIEMY cele do zrealizowania	PLAN DZIAŁANIA etapy realizacji	TERMIN realizacji	OSOBY odpowiedzialne
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Wzrost i rozwój ucznia jest najważniejszą wartością. Planujemy to, co jest dla niego najlepsze. Planujemy to, co jest dla niego najlepsze. Planujemy to, co jest dla niego najlepsze.



# Oddolne inicjatywy uczniowskie





Aby w przyszłości mieszkańcy naszych miast i wsi „brali sprawy w swoje ręce”, działali na rzecz swojej społeczności lokalnej, narodowej i europejskiej, muszą nauczyć się podejmować oddolne działania. Szkoła może stanowić doskonałe miejsce ćwiczenia aktywności, planowania i realizowania projektów. By to było możliwe, niezbędne jest uczenie się współpracy, porozumiewania się, brania odpowiedzialności za szkolne wydarzenia oraz za działania na rzecz społeczności. Samorządność uczniowska uczy tego lepiej niż inne procesy zachodzące na terenie szkoły. Oddolne działania uczniów mogą dotyczyć organizowania imprez i uroczystości w szkole, wolontariatu, działań na rzecz społeczności lokalnej i oddziaływania na życie szkoły – od zarządzania infrastrukturą po poprawę jakości nauczania.



# krok 1

## PLANOWANIE DZIAŁAŃ

### - INFORMACJA DLA RODZICÓW

Przyzwyczajanie się, że dzieci i młodzi ludzie mają głos w sprawach szkoły, że oddolna aktywność uczniów jest mile widziana, a samorządność to ważny element funkcjonowania i kultury szkoły, powinno dotyczyć nie tylko dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole, ale także ich rodziców. Szczególnie, że wielu z nich może nie mieć doświadczeń osobistej aktywności w ramach samorządu uczniowskiego.

Dlatego warto mówić na zebraniach o działaniach samorządu uczniowskiego, aby budować w rodzicach przekonanie, że szkoła dba o rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich oraz że są one istotne. Dobrze jest także włączać rodziców do wspólnych działań z dziećmi i młodzieżą na rzecz szkoły.

Dzięki temu inicjatywy klasowe mogą otrzymać wsparcie rodziców, jeśli chodzi o organizację, pracę i niezbędne zasoby.

# krok 2

## ODDOLNE DZIAŁANIE

### KAŻDEJ KLASY NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI SZKOLNEJ LUB LOKALNEJ

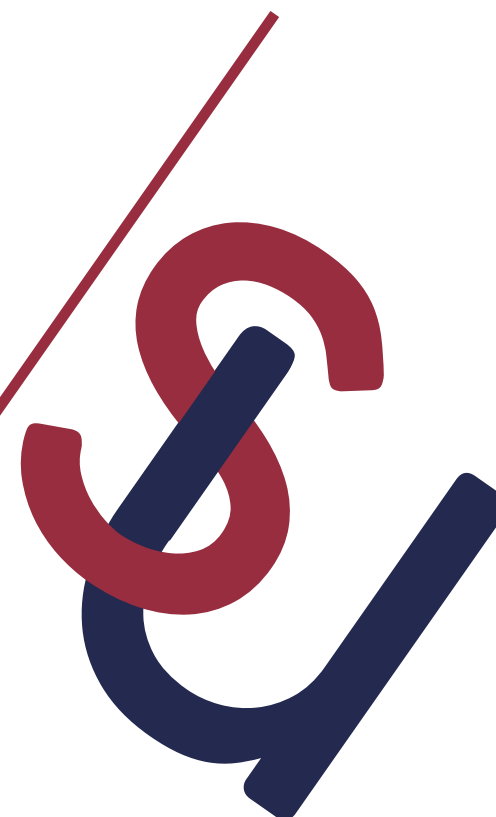
Dobrym pomysłem jest tworzenie kalendarza wydarzeń samorządowych. Każda klasa w szkole (także klasy 1–3) ma za zadanie zrealizowanie dowolnego, oddolnego działania na rzecz społeczności szkolnej. Można zaprosić rodziców i dzieci na wspólne spotkanie, w czasie którego pomysł na takie działanie zostanie wyłoniony. Następnie można podzielić się zadaniami i zrealizować go. Co ważne, nie chodzi o to, żeby te działania były spektakularne, drogie czy czasochłonne. Przeciwnie – może to być małe działanie, takie jak pokaz filmu po lekcjach, spotkanie z ciekawym człowiekiem, poczęstunek itp. Warto także pamiętać, że rada rodziców dysponuje często jedynymi w skali szkoły wolnymi środkami finansowymi, które może przeznaczyć na działania dzieci.


W kontekście samorządności dzieci i młodzieży istotne jest, żeby pomysł wyszedł od nich i żeby dzieci rzeczywiście zaangażowały się w jego realizację. Wsparcie rodziców może być pomocne nie tylko ze względów organizacyjnych, ale także oni sami będą się mogli poczuć częścią społeczności szkolnej.

## krok 3 REALIZACJA INICJATYW UCZNIOWSKICH

Wyobraźmy sobie, że każda klasa organizuje jedno wydarzenie, za które odpowiada wychowawca tej klasy. Dzięki takiemu podejściu, w którym każda klasa przyczynia się do uatrakcyjnienia szkolnego życia, powstaje ciekawy kalendarz, za który nie jest odpowiedzialny jeden, główny opiekun samorządu uczniowskiego, a zadania związane z aktywizacją społeczności nie spadają tylko i wyłącznie na grupkę szkolnych aktywistów czy reprezentację SU.

Życie szkolne staje się bardziej atrakcyjne dla dzieci i młodzieży, bo uwzględnia ich pomysły, potrzeby i poczucie estetyki. Dzieci zyskują wpływ i poczucie mocy płynące ze współdziałania.



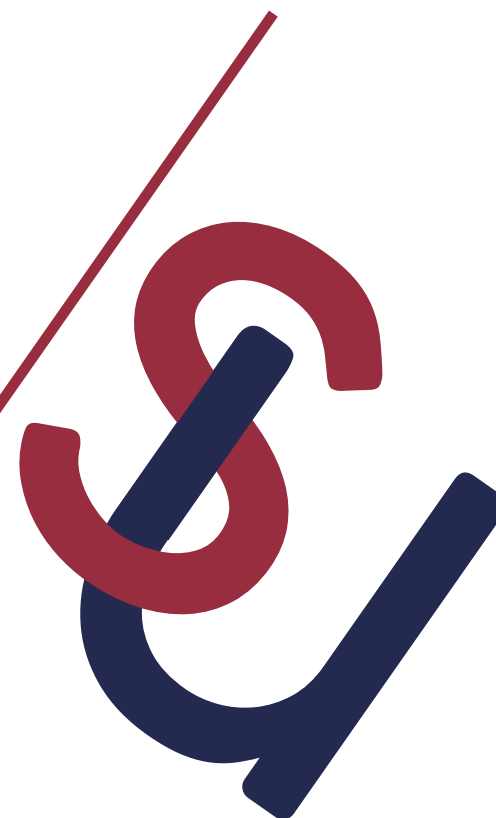


# Dialog władz szkoły z uczniami i uczennicami

Dzisiejsza demokracja lokalna daje obywatelom coraz więcej możliwości wpływania na decyzje władz. Coraz częściej organizowane są konsultacje społeczne, debaty publiczne, spotkania z mieszkańcami, budżety obywatelskie itp. Jest to ważna tendencja związana z przemianami roli obywateli, których zadaniem nie jest już tylko wybieranie swoich reprezentantów raz na cztery lata, ale aktywne uczestnictwo w życiu wspólnoty także pomiędzy głosowaniami.

Warto wykorzystać te kilkanaście lat edukacji w szkołach, żeby przekonać dzieci i młodych ludzi, że w ich społeczności opinia i głos jej mieszkańców, także tych niepełnoletnich, jest istotny, a ważni dorośli (tacy jak dyrektor szkoły), podejmując różne decyzje, pytają się o zdanie uczniów i uczennice. Warto przyzwyczaić młodych także do tego, że ich opinie, wnioski i pomysły na lepsze funkcjonowanie wspólnoty szkolnej są mile widziane. Można sobie wyobrazić, że takie wieloletnie partnerskie traktowanie uczniów przez personel szkoły zbuduje w nich przeświadczenie, że w ich gminie, mieście są oni ważni, a przedstawicielom instytucji lokalnych zależy na dostosowaniu działania szkoły jako kluczowej instytucji do ich potrzeb.

Istotą zapisów ustawy Prawo oświatowe dotyczącego samorządu uczniowskiego jest umożliwienie dzieciom przekazywania opinii o działaniu szkoły oraz wniosków dotyczących wprowadzenia pewnych zmian w jej funkcjonowaniu. Można domyślać się, że stoi za tym przekonanie, że szkoły będą lepiej działały, jeśli potrzeby dzieci zostaną przez nie wyrażone oraz wysłuchane przez osoby, które zarządzają szkołą.



## Regularne spotkania z dyrekcją

Prowadzenie systematycznego dialogu dyrekcji z reprezentacją samorządu uczniowskiego ma na celu budowania wzajemnego zrozumienia oraz budowanie platformy współpracy i wymiany opinii.

Zasadne jest prowadzenie przez dyrekcję szkoły dialogu z uczniami w postaci regularnych spotkań reprezentacji SU z władzami szkoły, także małego samorządu (jak potocznie określamy samorząd w klasach 1–3). Spotkania powinny mieć charakter systematyczny, najlepiej raz w miesiącu. Regularność tych spotkań buduje w uczniach przekonanie, że samorząd uczniowski jest przez dyrektora poważnie traktowany, a opinie dzieci na temat szkoły wysłuchiwanie i brane pod uwagę.

Spotkania te mają wymiar praktyczny. Tworzą przestrzeń do spokojnej rozmowy, wymiany myśli i pomysłów na temat rozwoju szkoły, ale również mogą być okazją do rozwiązywania pojawiających się problemów.

**O czym warto pamiętać, żeby spotkania były owocne dla dyrekcji i dla dzieci?**

- Obie strony powinny być przygotowane do rozmowy – dobrze, żeby dyrektor wcześniej wiedział, z jakimi sprawami przyjdą dzieci. Ważne, żeby dzieci bądź młodzież odbyły wcześniej krótkie spotkanie przygotowawcze, na którym stworzą listę spraw do omówienia (w formie pisemnej albo rysunkowej) i ustalą, kto o czym będzie mówił. Może im w tym pomóc opiekun SU.
- Dyrektor spokojnie wysłuchuje wypowiedzi dzieci, pogłębia je, zadaje pytania, a następnie odnosi się do poruszanych kwestii, przedstawiając swój punkt widzenia.
- Jeśli pojawi się rozwiązanie jakichś kwestii czy problemów, obie strony wspólnie ustalają dalszy plan działania.
- Po ustaleniu konkretów, plany i cele spisywane są na papierze, a ustalenia upubliczniane na tablicy SU, zarówno w formie pisemnej, jak i rysunkowej.

## Sprawdzone metody informowania, diagnozowania potrzeb i podejmowania decyzji

### SPACER KONSULTACYJNY/BADAWCZY

To metoda szczególnie przydatna do zbierania opinii i wniosków dzieci na temat przestrzeni szkoły i terenu wokół budynku. Warto z niej skorzystać, żeby zrozumieć, w jaki sposób postrzegają ten obszar uczniowie i uczennice. Spacerory rozbudzają wyobraźnię, pomagają zobaczyć, jakie zmiany można wprowadzić na danym terenie (np. nowe ustawienie ławek, wygląd korytarzy i klas, nowe nasadzenia w szkolnym ogrodzie). Spacer badawczy dość łatwo angażuje uczestników i umożliwia wzajemne interakcje w przyjaznej atmosferze.

### SZKOLNA AGORA

Stałym elementem codzienności większości szkół są apele. Proponujemy, żeby tę formę spotkania całej wspólnoty uczniowskiej wykorzystać także do wzmacniania samorządności dzieci i młodzieży. Apele mogą być okazją do przedstawienia przez dyrekcję i nauczycieli różnego rodzaju spraw ogólnoszkolnych, planów i informacji o działaniu szkoły. Należy zachęcać uczniów i uczennice do zadawania pytań, komentowania, zgłaszania swoich postulatów.

### REFERENDUM

To dobra metoda rozstrzygnięcia przez uczniów i uczennice niektórych kwestii. Warto, aby dyrekcja, opiekun SU albo reprezentacja samorządu celowo wyszukiwali tematy, w których dzieci i młodzież mogą podjąć decyzję w referendum, by wzmacniać przekonanie, że ich głos ma znaczenie i wpływa na sposób działania szkoły. W klasach 1–3 referendum może dotyczyć np. motywu przewodniego balu karnawałowego. Można zaproponować trzy opcje i dzieci zakreślą na karcie do głosowania obrazek odpowiadający wybranemu przez siebie motywowi.



# Przykładowe sprawy szkolne, na które mogą wpływać dzieci i młodzież

## 1

### ORGANIZACJA PRACY SZKOŁY, CZYLI GŁOS DZIECI I MŁODZIEŻY

### W SPRAWIE URZĄDZENIA CODZIENNYCH SZKOLNYCH SPRAW

Warto pytać dzieci i młodych ludzi o różne praktyczne i organizacyjne kwestie związane z działaniem szkoły.  
Na przykład o:

- formę i repertuar artystyczny na rozpoczęcie roku szkolnego, pomoc w planowaniu ślubowania i uroczystości z nim związanych,
- dekoracje korytarzy,
- organizowanie różnych uroczystości szkolnych (Dnia Babci, Dnia Dziecka, pierwszego dnia wiosny, festynów, imprez),
- posiłki wydawane w stołówce,
- zaopatrzenie sklepiku szkolnego,
- sposób spędzania przerw wewnątrz szkoły i na świeżym powietrzu,
- wyposażenie i zakup nowych zabawek do świetlicy,
- zabawy w świetlicy,
- wybór akcji społecznych i charytatywnych,
- wybór miejsca na wycieczki szkolne,
- wybór miejsca na zielone szkoły,
- regulamin szatni,
- regulamin korzystania z boiska i sal,
- wybór opiekuna SU.

# 2

## DYDAKTYKA, CZYLI DZIECI I MŁODZI LUDZIE WYRAŻAJĄ OPINIE

### O SPOSOBIE I TREŚCI NAUCZANIA

Nawet w klasach 1–3, gdzie podstawa programowa w dużym stopniu dotyczy zdobywania kompetencji pisania i czytania oraz podstawowych operacji matematycznych uczniowie i uczennice mogą wpływać na dydaktykę. Można sobie wyobrazić, że nauczyciel pyta dzieci o to, na jakie tematy chcą pisać albo o jakich zagadnieniach chcą czytać. Wtedy „opiniowanie” jest często stosowanym elementem prowadzenia lekcji. W przypadku starszych klas, wraz z doświadczeniem szkolnym zwiększa się świadomość stylów uczenia się, metod nauczania i oceniania. Warto wtedy uwzględnić głos młodzieży przy planowaniu zajęć.

**Przykłady kwestii, na które mogą mieć wpływ dzieci i młodzi ludzie w obszarze dydaktyki:**

- dni tematyczne,
- prowadzenie lekcji przez uczniów,
- wybór tematu lekcji (w klasach 1–3),
- wybór metod dydaktycznych,
- wybór sposobów oceniania,
- forma pracy domowej,
- tematyka pracy domowej,
- tematyka czytanek (w klasach 1–3),
- wybór miejsca uczenia się poza szkołą (park, kino itp.),
- zapraszanie rodziców jako ekspertów na lekcje,
- organizowanie pozalekcyjnych przedsięwzięć edukacyjnych.

# 3

## PRZESTRZEŃ SZKOŁY I WOKÓŁ SZKOŁY, CZYLI UCZNIOWIE I UCZENNICE WYRAŻAJĄ OPINIE O URZĄDZENIU PRZESTRZENI WSPÓLNEJ

Bardzo ważne jest, by dzieci i młodzi ludzie mieli wpływ na to, jak wygląda ich szkoła. Jeśli wygląd szkoły oraz terenu wokół niej będzie odpowiadał zainteresowaniom, poczuciu estetyki i potrzebom dzieci, będą one miały poczucie, że szkoła jest także ich miejscem, a nie tylko przestrzenią dorosłych, do której mają się dostosować.

**Dzieci mogą zabierać głos m.in. w takich sprawach jak:**

- wspólna przestrzeń do relaksu,
- strefa informacyjna (np. tablica),
- sprzęt terenowy (np. huśtawki),
- klimat terenu szkoły (wioska indiańska, kraina zielona),
- kąciki tematyczne organizowane w klasach (gier, czytelniczy),
- wygląd stołówki,
- zieleń wokół szkoły.

To są oczywiście listy otwarte, gdyż ustawodawca wyraźnie mówi, że opinie i wnioski mogą być zgłaszane we wszystkich sprawach szkoły. Wyrażanie opinii i przedstawianie wniosków co do zasady nie oznacza przekazania władzy w ręce dzieci. To raczej sytuacja zbliżona do procesów konsultacyjnych. Dyrekcja szkoły albo nauczyciel zbierają opinie uczniów, czyli konsultują z uczniami sposób załatwiania ważnych szkolnych spraw.

W przypadku dzieci z klas 1–3 to na dorosłych spoczywa odpowiedzialność za stworzenie okazji do zabierania głosu przez uczniów i uczennice. Szczególnie dzieci rozpoczynające swoją szkolną karierę i dopiero poznające instytucję szkoły potrzebują wsparcia w wyrażaniu opinii i formułowaniu wniosków. Dlatego też, by wypełnić zapisy ustawy, ważne jest, by nauczyciele, dyrekcja i opiekun samorządu uczniowskiego świadomie uwzględnili w programie działania SU metody pracy umożliwiające wyrażanie opinii na temat spraw szkolnych przez dzieci. Poniżej kilka prostych propozycji, które z powodzeniem wdrażane są w wielu szkołach.



# Dobre praktyki działań samorządów uczniowskich



Poniżej znajdują się opisy działań samorządów uczniowskich, które były wynikiem współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi. W efekcie dzieci i młodzieży zyskali realny wpływ na działanie szkoły, poczucie sprawstwa oraz doświadczenie, że w ich społeczności lokalnej, w najważniejszej dla nich instytucji czyli szkole, aktywność społeczna i obywatelska jest mile widziana i doceniana.

## Miejsce do spędzania przerw zgodnie z potrzebami uczniów i uczennic

Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi nr 95 w Warszawie

W trakcie diagnozy prowadzonej przez uczniów i uczennice okazało się, że największą potrzebą dotyczącą przestrzeni jest brak miejsc do spędzania wolnego czasu. Do tego kolorystyka ścian sal i korytarzy nie sprzyja ani skupieniu, ani odpoczynkowi podczas przerw. Duża szkoła zlokalizowana na Ursynowie miała jednak swój potencjał – niezagospodarowane wnęki na piętrach. To właśnie jedną z nich postanowiono wyremontować, nie tylko by stworzyć przyjazne miejsce do odpoczynku, ale także pokazać, jak szkoła wyglądałaby, gdyby projektowali ją jej użytkownicy i użytkowniczki.

Wypowiedź jednego z uczestników projektu Rozprzestrzeń szkołę:  
*Wnęka szkolna, w której wiało pustką. Obdrapane ściany, każdy ich fragment pokryty innym odcieniem zieleni (doraźne remonty mają swoje uroki), brak odpowiednich i w odpowiedniej ilości miejsc do odpoczynku. Miejsce nudne i nijakie, jakich wiele w polskich szkołach.*

Do pomocy zaangażowano rodziców i nauczycielkę. Wspólnymi siłami wykonano remont począwszy od zagruntowania ścian, poprzez malowanie i tynkowanie, aż do zaprojektowania i wykonania mebli oraz aranżację przestrzeni.

Projekt stał się inspiracją dla innych uczniów i uczennic do wprowadzania kolejnych zmian. Nieoczekiwanie wnętrza stała się również miejscem prowadzenia zajęć lekcyjnych w zupełnie innej formie niż dotychczas. Realizatorzy i realizatorki projektu zauważyli, że w szkole wzrosło poczucie współodpowiedzialności za przestrzeń – to, co zostało stworzone dzięki wysiłkowi uczniów i uczennic jest bardziej szanowane przez ich kolegów i koleżanki.



Przed



Po

Realizatorzy i realizatorki projektu opowiadają, że motorem napędowym ich działania była potrzeba zmiany. Udało im się dzięki dobrej organizacji pracy, komunikacji w grupie, systematyczności i konsekwencji. Liczyło się również wsparcie ze strony społeczności szkolnej oraz... finanse, które zdobyli m.in. dzięki programowi Aktywna Warszawska Młodzież (minigranty dla grup młodzieżowych).

Czy jest coś, co dziś zrobiliby inaczej? Na początku rozdzieliliby zadania w grupie zgodnie z zainteresowaniami jej członków i członkiń i utworzyli zespoły zadaniowe. Nieco inaczej zaplanowaliby zakup materiałów, aby nie tracić czasu na kilkukrotne odwiedzanie sklepów.

Rady uczestników dla osób, które chciałyby podjąć wyzwanie stworzenia podobnej przestrzeni: zbierzcie grupę ludzi chętną do zmian, skonsultujcie swoje plany z członkami społeczności szkolnej, ustalcie dokładny plan działania i zabezpieczcie środki na jego wykonanie. Ważne jest również znalezienie odpowiedniego opiekuna projektu oraz dokonanie podziału prac. Nie można zapomnieć o odpowiedzialności za powierzone zadania i o solidarności z grupą projektową.



## Dobre miejsce do spotkań, nauki i na drugie śniadanie

Zespół Szkół Licealnych i Technicznych nr 1 w Warszawie

Grupa uczniów i uczennic zauważyła, że podczas przerw między lekcjami społeczność szkolna skupia się głównie na piętrze obok bufetu. Naprzeciwko bufetu znajdowała się pusta przestrzeń spełniająca czasami funkcję auli. Uczniowie i uczennice postanowili nadać auli nowy charakter i samodzielnie przeprowadzili remont.

Wypowiedź uczestnika projektu Rozprzestrzeń szkołę: Było to miejsce nieodpowiednio zagospodarowane, lecz z dużym potencjałem [...]. Zmieniliśmy praktycznie wszystko oprócz podłogi i części tynków.

Grupa pracowała głównie podczas ferii zimowych. Zmianie uległ wygląd ścian i całe oświetlenie. Trafionym pomysłem okazało się odkrycie zabytkowej cegły na ścianie, która nadała auli szczególny charakter. Dostawiono również stoliki, krzesła i siedzenia zrobione ze skrzynek po jabłkach.



Przed

Miejsce kiedyś zupełnie niedoceniane, dziś tętni życiem. Aula służy zarówno uczniom, jak i nauczycielom. Odbywają się w niej zajęcia lekcyjne, jak podkreślają sami uczniowie, w sympatycznej atmosferze. Osoby czekające na kolejną lekcję nie muszą siedzieć na podłodze, a entuzjaści kółek zainteresowań mają się gdzie spotkać po lekcjach. Uczestnikom i uczestniczkom projektu udało się stworzyć, jak się okazuje, bardzo potrzebne miejsce.

Realizatorzy i realizatorki projektu upatrują źródło swojego sukcesu przede wszystkim w ogromnej chęci zmiany, ale również w udziale dyrekcji szkoły oraz nauczycielki, która wspierała projekt od początku. Istotne było także dofinansowanie w postaci grantu w ramach programu Aktywna Warszawska Młodzież. Najważniejsze było jednak osobiste zaangażowanie uczniów i uczennic, którzy zdecydowali się poświęcić swój wolny czas na stworzenie przestrzeni, która pozostanie w szkole na lata. To nie koniec działań grupy projektowej w szkole. Powiodło się także przekształcenie kolejnej auli na salę do różnego rodzaju gier.



Po

Poniższe działania w szkołach były realizowane w ramach projektu Szkoła Współpracy. Uczniowie i rodzice kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły, realizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III – Wysoka jakość systemu oświaty.

## Zadbany ogród szkolny

Zespół Szkół Morskich w Darłowie

Rodzice, mieszkańcy okolicy i uczniowie wspólnymi siłami uporządkowali zaniedbany ogród na terenie szkoły (pomalowano ławki i kwietniki, zgrabiono liście itd.). Z ogrodu mogą korzystać nie tylko uczniowie i personel szkoły, ale wszyscy mieszkańcy Darłowa. Dzięki wspólnym działaniom całej społeczności udało się rozwiązać problem uczniów: brak własnego miejsca na zewnątrz szkoły. Dodatkowo został rozegrany mecz piłki siatkowej nauczyciele kontra uczniowie, a zwieńczeniem imprezy było integracyjne ognisko.



## Zmiany w stołówce

Gimnazjum Gminne w Rychnowach

Wypowiedź uczestnika projektu Szkoła Współpracy. Uczniowie i rodzice kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły: *Podjęte przez nas działanie było odpowiedzią na potrzeby uczniów, które wskazali jako najważniejsze podczas ogólnoszkolnej debaty. Sygnały o zmianie wyglądu stołówki pojawiały się już podczas spotkań klasowych, SU oraz w ankietach. Stołówka była dla nich miejscem najmniej atrakcyjnym w szkole. Z opinią dzieci jednomyślnie zgodzili się nauczyciele i rodzice, uznając, że pomieszczenie to nie pasuje do rozbudowanej i nowoczesnie wyposażonej szkoły.*



*Miłymi pogawędkami, wspomnieniami ze szkolnych lat, wspólnym grillem rozpoczęliśmy aktywną współpracę. Przystąpiliśmy do działania i metodą burzy mózgów ustaliliśmy: co kto umie? w czym się specjalizuje? Po czym utworzono ekipę remontową, ustalono plan konkretnych przedsięwzięć z określeniem terminów i sposobów realizacji. Podzieliliśmy się zadaniami: jedni kładli nową instalację elektryczną, drudzy obniżali sufit, kolejni szlifowali, malowali i ozdabiali ściany, a jeszcze inni sprząkali. Był też zespół zajmujący się zakupami i transportem materiałów oraz promocją. Rodzice, którzy nie mogli uczestniczyć w pracach, zadeklarowali zasponsorowanie części zakupów. Wszystkie działania koordynował wybrany szef zespołu. W związku z wykonywanymi pracami za sprawą rodziców, uczniów i nauczycieli, szkoła podczas tegorocznych wakacji tętniła życiem. Z wielkim zapałem i zaangażowaniem remontowaliśmy stołówkę. Podczas prac ujawniły się niezwykle talenty, np. przepięknie wykonane rysunki na ścianie. Informacje o aktywnych wakacjach w szkole roznosiły się błyskawicznie.*



## Szkolna wyprzedaż garażowa

Szkoła Podstawowa nr 301 w Warszawie

19 marca 2016 roku w sali gimnastycznej szkoły rodzice wraz z uczniami zorganizowali wydarzenie, podczas którego mieszkańcy okolicy mieli możliwość wymiany, sprzedania i kupienia różnych przedmiotów przyniesionych z domu. Pomysłodawcą byli rodzice z rady rodziców, którzy wraz z dyrekcją przygotowali regulamin imprezy i współpracowali podczas trwania akcji. Rada rodziców przygotowała plakaty, ulotki oraz akcję promocyjną wśród uczniów i społeczności lokalnej.

Dzięki garażówce rodzice, nauczyciele i mieszkańcy okolicy mogli spotkać się w nieformalnej atmosferze. Takie spotkania sprzyjają rozmowom, które nie są możliwe podczas oficjalnych zebrań. Szkoła stała się ważnym miejscem spotkań i integracji lokalnej społeczności w ramach dzielnicy.



## Nowa funkcja przestrzeni przed szkołą

Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach

Problemem uczniów w tej szkole była nuda na przerwach. Nie było dobrego miejsca do aktywnego spędzania czasu czy zabawy na świeżym powietrzu. Brakowało też placu zabaw dla dzieci i pieniędzy na taką inwestycję. Aktywni uczniowie z opiekunem samorządu uczniowskiego z pomocą rodziców znaleźli rozwiązanie. Na pustym terenie wokół szkoły wymalowali samodzielnie pola do gier i zabaw.

Dzięki ich działaniu nudne przerwy zamieniły się w wesołe, aktywne i zdrowe, bo spędzane na świeżym powietrzu.



## Sala ciszy

Szkoła Podstawowa nr 14 im. Mariana Buczka w Chorzowie

Uczniowie skarżyli się, że brakuje miejsca, gdzie mogliby w ciszy spędzać przerwy. Problem ten ujawnił się podczas debaty poświęconej potrzebom uczniów. Postanowiono zorganizować salę ciszy. Wykorzystano na ten cel jedną z pracowni, która po dzwonku na lekcje wraca do swojej normalnej funkcji. Samorząd uczniowski opracował regulamin korzystania z tej sali. Został on przedstawiony i przedyskutowany podczas spotkania zarządu samorządu, przedstawicieli rodziców i nauczycieli. Następnie pani dyrektor wyznaczyła dyżury nauczycieli w sali ciszy.

## Doświadczony radny młodzieżowy podpowiada: samorząd uczniowski to nie tylko organizacja dyskoteki szkolnej, ale przede wszystkim nauka demokracji od wczesnych lat i realny wpływ na wygląd i funkcjonowanie szkoły



**Michał Szostak:** student gospodarki przestrzennej na Uniwersytecie Warszawskim, wieloletni członek i przewodniczący samorządów uczniowskich, były radny Młodzieżowej Rady Dzielnicy Ursynów, Mokotów oraz Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, gdzie pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej. Absolwent 1. edycji Warszawskiej Akademii Młodych Liderów, współtwórca warsztatów „Ty też możesz działać” skupiających się na narzędziach, jakie miasto oferuje młodym w zakresie aktywizacji i rozwoju. Był współ-przewodniczący Stowarzyszenia Młoda Lewica RP.

### **Fundacja Civis Polonus: Jak zaczęła się Twoja przygoda z samorządem uczniowskim?**

**Michał Szostak:** W zasadzie od samego początku edukacji; był to stopniowy proces coraz większego zaangażowania w samorządność szkoły. Już w pierwszej klasie podstawówki dołączyłem do samorządu klasowego. W szóstej klasie zostałem skarbnikiem całej szkoły, a w gimnazjum najpierw przewodniczącym klasy, a potem szkoły. Wtedy też dołączyłem do Młodzieżowej Rady Dzielnicy Ursynów, gdzie nauczyłem się sporo o samorządzie. Największa przygoda i zaangażowanie zaczęło się jednak w liceum. Wybrałem małą, kameralną szkołę i już w pierwszej klasie zostałem przewodniczącym szkoły. Postanowiliśmy zrobić tam małą rewolucję.

### **FCP: Czy uczniowie chętnie zgłaszają się do udziału w wyborach przedstawicieli samorządu szkolnego? Czy proces wyborczy dobrze działa w szkołach?**

**MS:** To bardzo zależy od szkoły. W moim gimnazjum były osoby chętne, które angażowały się w wybory w szkole, robiły kampanię wyborczą z plakatami, ulotkami, miały program wyborczy – i była to dobra zabawa w demokrację. >>



W liceum sytuacja była inna i okazało się, że jestem praktycznie jedynym kandydatem. Częstym problemem jest to, że uczniowie, ale także i nauczyciele, nie wiedzą dokładnie, jak działa samorząd i co właściwie można tam robić. W dalszym ciągu samorząd kojarzy się jedynie z organizacją dyskoteki szkolnej. Wielu uczniom nikt nigdy nie wytłumaczył, że mogą mieć realny wpływ na wygląd i funkcjonowanie szkoły.

**FCP: Co właściwie może samorząd uczniowski? Z jakich waszych działań w SU byliście szczególnie dumni?**

**MS:** Samorząd może mieć np. wpływ na statut szkoły, na długość przerw i organizację cyklu zajęciowego, menu stołówki, może zorganizować radiowęzeł itp. W moim liceum udało nam się stworzyć nowe logo i zaprojektować bluzy szkolne, które wówczas były bardzo modne. Pomysł się bardzo spodobał, otrzymaliśmy wsparcie dyrektora i dofinansowanie od rady rodziców. Wiem, że bluzy są produkowane do dzisiaj. Kolejnym działaniem było zorganizowanie cateringu dla uczniów, ponieważ zamknął się szkolny bufet. Samorząd w porozumieniu z dyrekcją wybrał dostawcę obiadów, a uczniowie mogli wybierać dania z menu za pomocą aplikacji. Udało nam się również wyremontować i wznović stary radiowęzeł szkolny. Dostaliśmy na ten cel środki od dyrekcji, sami kupiliśmy materiały i odmalowaliśmy pomieszczenie. Została wymieniona elektryka i od tego czasu na przerwach grała muzyka, był mikrofon i organizowaliśmy audycje.

**FCP: Jakie działania ułatwiają uczniom aktywność w samorządzie, a jakie utrudniają?**

**MS:** Z pewnością ważne jest wsparcie dorosłych – nauczycieli, opiekuna samorządu, dyrektora. Pomoc nauczycieli przydaje się także przy nawiązaniu kontaktu z radą rodziców, bo czasem młodym ludziom brakuje odwagi, żeby się do nich zgłosić z jakimś pomysłem. Także sieciowanie z samorządami z innych szkół, np. podczas konferencji SU organizowanej przez młodzieżową radę dzielnicy lub miasta, może być inspiracją do działań – można podpatrzeć jakieś pomysły i wykorzystać w swojej szkole. Wspierające jest też uwzględnienie udziału samorządu w procesie planowania aktywności i budżetu na początku roku szkolnego, uczestnictwo samorządu w radzie pedagogicznej. Informacja o dostępnych środkach pomaga SU zaplanować działania. Stworzenie własnej przestrzeni dla samorządu, np. wydzielenie przez dyrekcję osobnego pokoju na spotkania jest także pomocne.

Z drugiej strony, czasem dorośli trochę „przeszkadzają” – kiedy dają za mało przestrzeni do działania i narzucają własne pomysły. Największą bolączką SU jest też po prostu niewiedza wśród nauczycieli na temat tego, czym jest samorząd. >>

### **FCP: Czego nauczyłeś się, działając w SU?**

**MS:** Praca w samorządzie to było dla mnie pierwsze zetknięcie się i praca z dokumentami – regulaminem, statutem szkoły itp., co przydało mi się później w życiu. Z pewnością nauczyłem się lepszego planowania i koordynacji działań, a także publicznych przemówień. Pamiętam, że pierwsze wystąpienie było bardzo stresujące. Praca w samorządzie pomaga też w nawiązywaniu znajomości oraz przełamywaniu strachu w kontaktach z dorosłymi i decydentami, uczy negocjacji i zaradności. Dzięki SU poznałem też lepiej nauczycieli i system, w którym działają, zobaczyłem jakie są ich obowiązki i wyzwania, wiedziałem lepiej, co się dzieje za drzwiami pokoju nauczycielskiego, zmniejszył się dystans pomiędzy mną jako uczniem z samorządu a dyrekcją.

### **FCP: Jak doświadczenie aktywności w SU wpływa na chęć podejmowania dalszych działań społecznych? Czy nadal jesteś aktywny?**

**MS:** Nie wszyscy uczniowie zaangażowani w samorząd działają później społecznie. Mam jednak wrażenie, że większość z nich jest bardziej świadoma wielu możliwości i ma szybszy start w dorosłość. Moi znajomi z samorządu są zazwyczaj ambitni, zaradni i przedsiębiorczy – zakładają własne firmy, start-upy itp. Rozumieją lepiej różne procesy i wiedzą, jak pewne rzeczy załatwiać.

### **FCP: Czy masz jakieś „dobre rady”, które przekazałbyś uczniom i nauczycielom zaangażowanym w tworzenie SU?**

**MS:** Uważam, że warto angażować w samorząd osoby z różnymi zainteresowaniami, nie tylko typowych społeczników. Można się od nich wiele nauczyć, potrafią zorganizować np. ciekawe wydarzenie tematyczne, dzielić się swoimi pasjami. Chcę podkreślić, że młodzież jest aktywna i może uczyć się nie tylko od nauczycieli, ale od siebie wzajemnie. Czasem wystarczy tylko lekko popchnąć ją do działania, dać narzędzia i słuchać. ■

# o projekcie

## O projekcie Mocniejsze NGOsy dla edukacji i aktywności obywatelskiej młodych

Projekt realizuje Fundacja Civis Polonus wspólnie ze Związkiem Miast Polskich. Najważniejszą grupą docelową projektu są nowe lub posiadające nieduże doświadczenie organizacje społeczne, które chcą wzmacniać aktywność obywatelską młodych, ale potrzebują do tego teoretycznego i praktycznego wsparcia.

Młodzi Polacy w ograniczonym stopniu interesują się sprawami publicznymi i nie korzystają w pełni z mechanizmów demokracji, a edukacja obywatelska nie ma należnego jej miejsca w polskich szkołach. NGOsy starają się uzupełniać luki w systemie. Będą skuteczniejsze, jeśli będą działać w partnerstwie z samorządami terytorialnymi. Dlatego działania w ramach projektu skierowane są zarówno do przedstawicieli organizacji, jak i do jednostek samorządu terytorialnego poniżej 100 000 mieszkańców. Chcemy zwiększyć gotowość samorządów do współpracy i partnerstw z NGOsamii w zakresie aktywizacji obywatelskiej młodzieży. Projekt obejmuje województwa: podkarpackie, podlaskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie i kujawsko-pomorskie.

# o fundacji



Działająca od 2004 roku Fundacja Civismus stawia sobie za cel rozwijanie postaw obywatelskich umożliwiających jednostkom aktywne uczestniczenie w życiu publicznym. Dobre państwo jest wspólnotą otwartych, kompetentnych i zaangażowanych obywateli, więc podejmujemy różnorodne działania wzmacniające nasz obywatelski potencjał. Pracujemy z przedstawicielami administracji publicznej, aby wspólnie kreować mechanizmy udziału obywateli w procesach decyzyjnych. Tworzymy programy aktywnej edukacji obywatelskiej na poziomie szkół i gmin. Bardzo ważne jest dla nas podejmowanie refleksji na temat charakteru współczesnego obywatelstwa i jego istoty. Pomaga ona nam wyznaczać kierunki projektowanych działań. Choć na co dzień zajmujemy się tworzeniem i wdrażaniem projektów, doceniamy wagę zabierania głosu w dyskusji publicznej, uczestniczenia w działaniach koalicyjnych oraz prowadzenia rzecznictwa na rzecz edukacji obywatelskiej w Polsce.

[www.civispolonus.org.pl](http://www.civispolonus.org.pl)

Chcesz skorzystać z naszej wiedzy i doświadczenia, napisz do nas: [fundacja@civispolonus.org.pl](mailto:fundacja@civispolonus.org.pl)

Skorzystaj z naszych publikacji i materiałów edukacyjnych: [www.civispolonus.org.pl/publikacje/](http://www.civispolonus.org.pl/publikacje/)

## SAMORZĄD UCZNIOWSKI SPOSÓB NA WZMOCNIENIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ I SPOŁECZNEJ MŁODYCH LUDZI NA POZIOMIE LOKALNYM

**TEKST** Olga Napiontek

**PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD** Lena Szczesna/hehe studio

**WYDAWCA** Fundacja Cavis Polonus, 2022

**ZDJĘCIA** [www.pexels.com](http://www.pexels.com)



Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe.

Publikacja powstała w ramach projektu Mocniejsze NGOsy dla edukacji i aktywności obywatelskiej młodych realizowanego przez Fundację Cavis Polonus w partnerstwie ze Związkiem Miast Polskich.

Projekt realizowany z dotacji Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

